

Q

Durf voor jezelf

te kiezen

glossy Zuid

Editie 2025

QUEER

WELDEEN

IN ZUID

Inhoudsopgave

Dagelijks bestuurder Amsterdam Zuid Rocco Piers

Voorwoord 1

Jelle Houtsma-Grech en Barbera Olthof

Wees intolerant tegen intolerantie 2

Hans Gildemacher

Mijn leven lang worstel ik al met mijn lichaam 6

Hans Wijtenburg

Bijna al mijn dromen zijn in vervulling gegaan 10

Victoria Jacobs

Mijn leven is heftig verlopen 14

Jim Boer

Koken is mijn passie 18

Q's boekenplank

Van Amsterdamse vrije vogels, *queer family*, *drag* en *crossdressing* tot Erwin Olaf 22

Rikkie Kollé (Miss Nederland 2023)

Durf voor jezelf te kiezen 28

Han Bosman

Lesbisch vanuit de zandbak 30

Frans Robbers en Ludger Ypma

Bij ons stroomt blauw bloed door de aderen 34

Wim Hogenkamp

De mallemlen van zijn leven 38

Colofon

Editie: 2025

Opdrachtgever: Werkgroep GreyPrideZuid (www.greypridezuid.nl)

Krista Jansen, directeur stichting Sociaal Ondernemend Opbouwwerk Zuid

Hoofdredacteur: Paul Hofman

Eindredactie: Jaap van Riemsdijk

Foto's: Anita Muschner e.a.

Vormgeving: Larissa van Hornsveld

Verantwoording

In het kader van de lhbtq+-emancipatie hebben de werkgroep Grey Pride Zuid en stadsdeel Zuid opdracht gegeven een aantal verhalen van oudere lhbtq+-ers in dit stadsdeel middels deze glossy vorm te geven. Immers, de vrijheid die we nu in Nederland hebben is voor een heel groot deel te danken aan de huidige oudere lhbtq+- generatie. Deze strijders en strijdsters hebben gevochten voor vrijheid, rechten en gelijkwaardigheid van homoseksuelen, lesbo's, biseksuelen en transgenders.

'We mogen die 55+-generatie strijders en strijdsters echt dankbaar zijn.' (Jelle Houtsma, voorzitter Greypride Zuid)

Voorwoord

Het is inmiddels een mooie traditie: het einde van het jaar nadert en dus is het weer tijd voor een nieuwe Q Glossy! Ieder jaar lukt het de redactie weer bijzondere mensen te vinden die hun eigen persoonlijke verhaal met ons willen delen. Bijzondere verhalen, soms herkenbaar, soms over een strijd om acceptatie, over geleerde levenslessen, vaak persoonlijk en kwetsbaar. Ongetwijfeld is dat dit jaar niet anders. Als ik dit schrijf ben ik daarom heel benieuwd naar deze nieuwe Q Glossy!

In het huidige gure politieke klimaat, waar over de (nog steeds niet aangenomen) transgenderwet alleen maar wordt gesteggeld, waar meerouderschap ondanks glasheldere adviezen nog steeds niet behoorlijk bij wet geregeld is, waar wachtlijsten voor transgenderzorg alleen maar langer worden en waar lhbtq+-vluchtelingen nog steeds niet zo gastvrij worden ontvangen als je menselijkerwijs zou mogen verwachten, inspireren de persoonlijke verhalen in de Q Glossy mij ieder jaar weer.

Daarom wil ik deze plek gebruiken om iedereen die aan deze nieuwe editie van de Q Glossy heeft meegewerkt te bedanken dat ze hun persoonlijke verhaal met ons willen delen. Natuurlijk ook veel dank aan iedereen die dit mogelijk heeft gemaakt. Veel leesplezier!

Rocco Piers

Dagelijks bestuurder Amsterdam Zuid

Fotograaf: MacSiers

Tekst: Paul Hofman
Foto: Anita Muschner

*Jelle Houtsma-Grech (63)
en Barbera Olthof (47)*

*Wees intolerant
tegenover
intolerantie!*

Jelle is de gaande en Barbera de komende voorzitter van de lhbtq+-werkgroep GreyPrideZuid van welzijnsorganisatie SOOZ (Stichting Ondernemend Opbouwwerk Zuid). Begin januari 2025 draagt Jelle de voorzittershamer over aan Barbera. Hij stond aan de wieg van de werkgroep GreyPrideZuid. Zij staat te popelen om Jelle op te volgen. Q Glossy heeft een openhartig dubbelgesprek met beiden. We kijken terug en vooral vooruit. 'Regenboog ouderen vormen een belangrijke groep. De werkgroep GreyPrideZuid is absoluut nodig in deze tijd van onzekerheid, bezuinigingen en guur weer,' stellen beiden. 'De verworvenheden staan ter discussie!'

De verworvenheden staan ter discussie

Daar gebeurde het

Het is een drukte van belang in Huis van de Wijk Olympus. We gaan op zoek naar een rustige ruimte. Jelle brandt direct los. 'Stadsdeel Zuid is in Amsterdam onmiskenbaar een zeer actief stadsdeel dat zich inzet voor lhbtqi+-ouderen', vertelt hij. Jelle is geboren en opgegroeid in Assen en had als puber al de droom naar Amsterdam te gaan. 'Daar gebeurde het,' lacht hij. Via Emmen en Den Bosch komt hij er later terecht. Hij voelt zich in Amsterdam als een vis in het water. 'Ik belandde na mijn afstuderen in 1981 in het welzijnswerk voor kinderen en tieners, maar groeide door de jaren heen steeds meer richting het welzijnswerk voor ouderen en kwetsbare buurten.' Ook bewoog Jelle zich acht jaar in de politiek van stadsdeel Zuid. In 2011 werd hij directeur van SOOZ. 'Ik bleef er tien jaar, totdat ik met mijn man Mario naar Malta verhuisde.'

Behoorlijke uitdaging

Als lhbtqi+-activist in hart en nieren sinds 1981 gaf Jelle de functie van directeur van SOOZ een extra dimensie. Na een raadsbesluit van stadsdeel Zuid krijgt hij de kans het lhbtqi+-beleid meer vorm te geven. Er kwam structureel geld beschikbaar voor roze ouderen. 'Een behoorlijke uitdaging', verzucht Jelle. 'Bovendien wilde men vanuit de politiek meer aan deskundigheidsbevordering over homoseksualiteit doen. Het is namelijk niet oké als je ziet dat iemand wegens homoseksualiteit beledigd, bespuugd of nog erger wordt. Voor

professionals hebben we trainingen opgezet en als eerste welzijnsorganisatie in Amsterdam wisten we het keurmerk *Roze Loper* te verwerven.' De *Roze Loper* heeft als doel de sociale acceptatie, diversiteit en inclusie van lhbtqi+-ers in zorg- en welzijnsinstellingen te waarborgen en bevorderen. 'Lhbtqi+-ouderen hebben veilige plekken nodig waar ze naar toe kunnen gaan om zichzelf te zijn.' In zijn periode als directeur is dat Jelle zeker gelukt. 'Het gaat niet alleen over de intramurale zorg, maar ook over de sociale acceptatie, diversiteit en inclusiviteit in buurten.'

Voorbeeldrol

Moeiteloos somt Jelle een aantal voorbeelden op: 'de lezingen op iedere laatste vrijdagmiddag van de maand in de Oranjekerk, de jaarlijkse seminars over een actueel lhbtqi+-onderwerp, de publicatie van de glossy Q en de viering van de jaarlijkse *Coming-out Day* op 11 oktober.' Het zijn mooie successen waar hij tevreden op terugkijkt. Jelle heeft zijn doel bereikt. 'We zijn als lhbtqi+-ers in Zuid niet alleen veel zichtbaarder, maar ook diverser en inclusiever geworden. Voor veel stadsdelen vervullen we een voorbeeldrol.'

Grote schoenen

Barbera heeft grote schoenen te vullen, erkent ze. 'Maar ik kan niet wachten.' Ze komt uit Oost-Nederland maar heeft inmiddels een sterke band met Amsterdam Zuid. Jarenlang was zij het gezicht

van Cliëntenbelang Amsterdam, een organisatie met als doel het verbeteren van de kwaliteit van leven van mensen met een psychische, lichamelijke of verstandelijke beperking, chronisch zieken, kwetsbare ouderen en mantelzorgers. Barbera heeft in die functie veel kennis en ervaring op welzijnsgebied opgedaan.

Gelijkwaardigheid

Ze ziet het voorzitterschap van de werkgroep als een nieuwe uitdaging. 'Die ga ik graag aan. Als werkgroep *GreyPrideZuid* staan we goed op de kaart, niemand kan om ons heen. Ik ga uit van gelijkwaardigheid van mensen. Ik merk dat sommigen vooroordelen hebben en weinig tolerantie bezitten tegenover mensen die "anders" zijn. Dat zag ik als kind al. Ik word daar verdrietig en boos over.' Barbera werd geboren in Almelo en groeit daar ook op. Op haar achttiende gaat ze studeren: eerst verpleegkunde en daarna pedagogiek. 'Via Cliëntenbelang kwam ik bij SOOZ terecht. Het is zo belangrijk dat de verhalen van mensen gehoord en dat elkaars talenten gezien worden.' Die missie staat hoog in haar vaandel. 'We hebben elkaar nodig, van burger, welzijnsinstelling tot stadsdeel, en we zijn er nog lang niet.' Intolerantie is Jelle en Barbera een doorn in het oog. 'We moeten intolerant zijn tegenover intolerantie,' zeggen ze in koor. En Barbera voegt toe: 'Ik ben daarbij altijd voorstander van de dialoog.'

Eigen bubbel

Aan het einde van 2024 neemt Jelle jaar afscheid van de werkgroep. Het gaat hem zichtbaar aan het hart. Barbera: 'Je bent niet uit beeld hoor. Voor mij heb je een prachtige erfenis achtergelaten. Het is een voorrecht die te mogen uitbouwen'. Op de valreep zegt Jelle bevlogen: 'Vrijheid is niet vanzelfsprekend. Je moet er voor vechten.' Niet verwonderlijk is het dat hij zich ook op Malta

Coming-out Day

actief inzet voor lhbtqi+-belangen. Barbera: 'Angst leidt er vaak toe dat we niet meer openstaan voor anderen. Ik vind dat heel jammer.' Jelle: 'Angst voor de ander vanwege geaardheid of politieke overtuigingen mag nooit een rol spelen. Ga ook niet in je eigen bubbel zitten, maar wees je bewust van je verantwoordelijkheid. Welzijnsinstellingen en maatschappelijke dienstverleningsorganisaties zou ik willen oproepen: pak je verantwoordelijkheid en draag je steentje bij. Barbera tot slot: 'Samen zijn we sterk.'

Vrijheid is niet vanzelfsprekend

Mijn leven lang worstel ik al met mijn lichaam

Hans Gildemacher

In de vorige editie van *Q* belichtte ik interseksuele IS.A. Het zette **Hans Gildemacher (81)** aan het denken en hij zocht contact met de redactie. Ook hij past niet in het doorsneeplaatje van man of vrouw. Hans heeft het syndroom van Klinefelter waarbij sprake is van een aangeboren chromosoom-afwijking. In wijkcentrum Olympus spreken we met elkaar over zijn jeugd, leven en natuurlijk het syndroom van Klinefelter.

Pestkop

Het regent pijpenstelen die middag. Toch is Hans op de fiets gekomen. Het tekent deze stoere man die niet voor een kleintje is vervaard. Nadat we beiden een cappuccino hebben besteld, brandt hij los. 'Als vierde in een gezin van tien kinderen ben ik in 1943 geboren in Sneek. Op mijn zesde verhuisden we naar Leeuwarden. Daar heb ik de rest van mijn jeugd doorgebracht. We hadden het niet breed, maar zagen er als kinderen altijd netjes uit.' Zijn ouders vonden dat het hun kinderen aan niets mocht ontbreken. Zelf noemt hij het een "arbeidersgezin". 'Als opgroeïend jongetje trok ik me terug. Ik was het liefst alleen. Eerlijk gezegd zat ik niet lekker in mijn vel. En ik was altijd moe. Als ik met andere kinderen speelde, was ik vaak een pestkop die ruzie maakte. Naar speelgoed taalde ik niet.' Tijdens het spelen merkt Hans al snel dat hij jongetjes wel heel interessant vindt. Ook thuis is hij niet de makkelijkste en regelmatig krijgt hij van zijn vader een draai om de oren. 'Hij en ik konden niet door één deur.' zegt hij terugkijkend. 'Door mijn driftbuien en mijn korte lontje kreeg ik een slechte reputatie.'

Borstvorming

Op school kan Hans niets onthouden. Daardoor blijft hij twee keer zitten. Zijn ouders maken zich zorgen om zijn voortdurende moeheid, de gebrekkige ontwikkeling van zijn spierkracht en zijn

**In een
jaar tijd
wordt
hij van
jongen
een
man**

slechte groei. De schoolarts signaleert dat Hans borstvorming krijgt. Hij wordt verwezen naar een internist in het academisch ziekenhuis in Groningen. Uit onderzoek komt naar voren dat Hans onvruchtbaar is. Voor hem is het een donderslag bij heldere hemel. Voor de klachten schrijft de internist medicijnen en éénmaal per drie weken een injectie voor. In een jaar tijd wordt hij van jongen een man. Een naam voor zijn aandoening kent hij dan nog niet. 'Eerlijk gezegd lag er een taboe op mijn situatie.' Pas op veel latere leeftijd komt hij erachter dat hij het syndroom van Klinefelter heeft.

Vrijheid

De ouders van Hans vinden dat de kinderen na het behalen van hun diploma moeten gaan werken. Het geld is hard nodig in het grote gezin. Hans treedt in dienst bij een drukkerij. Na een interne bedrijfsopleiding wordt hij handzetter/boekdrukker. Het bevalt hem. Na vijf jaar in Leeuwarden gewerkt te hebben besluit hij naar Amsterdam te gaan. Het homoleven daar trekt hem en hij krijgt de vrijheid waar hij zo naar verlangt. 'Het was een openbaring. Mijn baas had gezorgd voor een huis in de Jordaan. Ik leefde me volledig uit.' Hij grijnst van oor tot oor. 'Ik reisde overal naar toe. Zo ben ik naar Egypte, Syrië, Jordanië, Jemen, Thailand, Malta en Engeland gegaan. Het was de tijd van mijn leven.' De jaren tachtig waarin alles kan en mag, zijn een verademing voor Hans. In die jaren vermijdt hij elk contact met zijn familie in Friesland.

Permanente erectie

De driewekelijkse injecties maken dat Hans zijn werk adequaat kan doen. Bijwerking is echter dat hij voortdurend seksueel opgewonden is en met een permanente erectie rondloopt. Dat veroorzaakt een pijnlijk gevoel. Twee weken na een injectie wordt Hans traag. Een signaal dat de injectie bijna uitgewerkt is en dat hij een nieuwe nodig heeft. 'Mijn leven lang worstel ik al met mijn lichaam. Want ook heb ik altijd darm- en blaasproblemen. Voor een partner is omgaan met mijn ongemakken heel moeilijk.' Het is dan ook niet verwonderlijk dat Hans single blijft.

"Flabbergasted"

Rond zijn 55^e heeft Hans een gesprek met een endocrinoloog. Die vertelt hem onomwonden dat hij het syndroom van Klinefelter heeft en legt hem

Jos Brink heeft me erg geholpen

uit wat de symptomen zijn. Hans is "flabbergasted". 'Dat ze me dat niet eerder konden vertellen. Het had me veel leed bespaard.' Nog steeds is hij woedend. 'Ik was er geestelijk kapot van.' zegt hij. Zijn ogen spreken boekdelen. Het enige positieve is dat de arts hem verwijst naar de patiëntenvereniging voor mensen met het syndroom van Klinefelter. 'Op een lotgenotendag ging er een wereld voor me open. Eindelijk viel het kwartje. Echt geweldig! Voor mij was het een feest van herkenning. Ik besloot toen actief te worden in de patiëntenvereniging en werd later bestuurslid.'

Coma

In 1982 gooit een bijna fataal auto-ongeluk het leven van Hans volledig overhoop. Hij wordt geschept door een dronken automobilist. Een afschuwelijke periode volgt. Dat hij het overleeft, mag een wonder heten. Lange tijd wordt Hans in een kunstmatig coma gehouden. 'Daarna bleek ik een verlamd linkerbeen te hebben en moesten er voor drie maanden pennen in geschroefd worden. Gelukkig heb ik na een intensieve revalidatie het gevoel in mijn been terug gekregen.' Hans zegt lachend: 'Nadat ik wakker werd uit dat coma kregen mensen meer begrip voor mijn moeheid en traagheid. Mijn Klinefelterproblemen heb ik achter het coma kunnen verbergen.'

Jos Brink

Hans wordt een trouwe bezoeker van de geloofsgemeenschap De Duif, waar de in 2007 overleden theater- en televisiepersoonlijkheid Jos Brink voorganger was. 'Ik heb gesprekken met hem gevoerd en veel van hem geleerd'. Hans slikt en wordt even stil. 'Jos heeft me erg geholpen en daar ben ik hem ontzettend dankbaar voor. Dank zij hem haal ik nu alles uit het leven wat er in zit.' Sinds zijn pensionering hoeft Hans niet meer op

zijn tenen te lopen. Hij heeft veel meer zelfvertrouwen en ook een goed seksleven gekregen. Terugkijkend: 'Ik gebruik nu 65 jaar hormonen en ik denk dat ik daardoor slechte aderen heb. Die zien er waarschijnlijk uit als van iemand met zware diabetes. Ik heb nog altijd veel slaap nodig. Lang lopen kan ik helaas niet meer, maar ik fiets gemiddeld twee uur per dag. En om mijn kortetermijn-geheugen scherp te houden bridge ik.'

Levensmotto

Wat is het levensmotto van Hans nu? 'Maak wat er van te maken valt. Ondanks alles heb ik geluk gehad. Voor mij is het glas daarom altijd halfvol.' Lachend: 'Ik voel me zelfs alsof ik nu in de bloei van mijn leven ben.' Met zijn familie heeft Hans inmiddels weer contact, vertelt hij enthousiast. Ze hebben hem volledig geaccepteerd. Buiten klaart de lucht op en is de regen gestopt. We nemen afscheid en ik loop naar huis. Diep onder de indruk van het verhaal van iemand die ondanks veel tegenslagen altijd positief gebleven is.

De ziekte van Klinefelter is een aangeboren chromosoomafwijking waarbij mannen twee of meer X-chromosomen hebben (bijvoorbeeld XXY of XXXY in plaats van XY). Het lichaam maakt onvoldoende testosteron (mannelijk hormoon) aan. Bijna iedereen met het Klinefeltersyndroom is onvruchtbaar. Ongeveer 1 op de 500 jongens wordt zo geboren. Dat betekent dat in Nederland circa 15.000 jongens en mannen het Klinefelter-syndroom hebben.

Bijna al mijn drom en zijn in vervulling ge gaan

Sinds jaar en dag woont Hans in de Diamantbuurt. Met volle teugen geniet hij van zijn huis in de dorps aandoende wijk vlakbij de Amstel. Twee jaar geleden verhuisde hij om medische redenen naar zijn huidige woning die verborgen ligt in een groene oase. De boomlange Hans was oud-eigenaar van café de Lellebel dat sinds de opening in 1997 een begrip werd in de lhbtq+-gemeenschap. We spreken met hem over zijn jeugd, carrière en toekomst. Zijn levensverhaal leest als een trein.

Regenboog boegbeeld en oud-eigenaar van de Lellebel, Hans Wijtenburg (66)

Ik was echt een 'jongensjongetje'

Dinky toys

Zittend op de hoek van de bank in zijn zonnige woonkamer vertelt Hans over zijn kindertijd: 'Als enig kind ben ik geboren in een katholiek gezin in Eindhoven. Ik was echt een "jongensjongetje". Ik was gek op auto's en verzamelde heuse ridders'. Trots laat Hans zijn vitrinekasten vol ridderbeeldjes en *Dinky Toys* zien. 'Ik had veel vriendjes, hield van voetballen, zong in een jongenskoor en was heel actief in het organiseren van evenementen.' Dat het later in zijn leven goed van pas zou komen, kon hij toen nog niet weten.

Vlucht

Op zijn zestiende ontdekt Hans dat hij op jongens valt. Hij vertelt het zijn ouders maar die zijn er niet bepaald blij mee. Ze halen er de pastoor en de huisarts bij. 'Echt heel naar. Maar natuurlijk konden zij niets doen.' Hij glimlacht. 'Op mijn stoere *Tomos*-brommer ben ik toen van huis weggereden.' Hans kiest voor zichzelf, verlaat het ouderlijk huis en rijdt naar Amsterdam. Tijdens deze vlucht leeft hij uit zijn koffertje. Na veel omzwervingen ('Jongen, wat was het koud') belandt hij weer in Eindhoven. Terugkijkend: 'Weet je, mijn ouders hebben me nooit geaccepteerd.' Hij gaat op zichzelf wonen en wordt actief in de plaatselijke *gay community*.

Twaalf ambachten, dertien ongelukken

Hans begint met het opzetten van praatgroepen voor lesbo's, homo's en transgenders, die al snel een succes worden. Met ziel en zaligheid zet hij zich in voor "anders gearden" in Eindhoven en omgeving. Het zijn de jaren tachtig waarin nog veel werk te verzetten is voor de lhbtqa+-gemeenschap. Hans is bijna dertig wanneer hij besluit zijn geluk te beproeven in Amsterdam.

'Ik had zoiets van: dat is mijn stad.' Hij glundert. 'Ik heb veel vriendjes gehad. En baantjes', voegt hij toe. 'Ik werkte in de horeca. Had soms wel vier werkgevers, het was eigenlijk een periode van twaalf ambachten en dertien ongelukken.' In zijn spaarzame vrije tijd hult Hans zich in vrouwenkleren, een passie uit zijn jeugd. Inmiddels heeft hij een kamertje met een bed, een stoel en een poster van een mannelijke Marilyn Monroe en vrouwelijke James Dean. Over deze rolmodellen dagdroomt hij.

Businessplan

Eind jaren negentig neemt Hans een belangrijk besluit. Hij heeft genoeg van het uitzendwerk en de geringe inkomsten die het oplevert. Dan al heeft hij een businessplan op de plank liggen om een eigen (multiculti) horecazaak te beginnen. Het moment om die wens te realiseren komt eerder dan verwacht. Elke dag loopt hij bij terugkeer van zijn werk langs een al lang te huur staand café om de hoek van het Rembrandtplein. Hans belt met de eigenaar. Het klikt en omdat hij zijn businessplan al klaar heeft liggen, kan snel zaken worden gedaan. Hij ontvouwt zijn plannen en even later is de Lellebel een feit. De opening in 1997 is een groots festijn en wordt verricht door de dan populaire *dragqueen* Nickie Nicole.

Tante Dees

De Lellebel wordt een begrip in Amsterdam. De door Hans georganiseerde travestieshows en karaoke-avonden kunnen zich in veel belangstelling verheugen. 'Zelf stond ik vaak achter de bar als Desirée dello Stiletto, zeg maar Tante Dees, ha,ha!' Hij voelt zich als een vis in het water. Trots laat hij foto's zien. Ik zie een drukke kroeg met de meest uiteenlopende drag queens. Hans lacht. 'Dat waren

nog eens tijden, jongen wat heb ik een lol gehad.' Hans richt de bar in en kleedt het interieur aan met onverkoopte lingerie uit de handel van zijn levenspartner. Later volgen spiegels, schilderijtjes, ruches en kleine kroonluchters. 'Het publiek van *gay* mannen, lesbische vrouwen, transseksuelen en zelfs heteromannen die graag als vrouw gekleed gaan, stroomt toe.' Het café trekt al snel bezoekers uit de hele wereld. 'Het was altijd een gezellige chaos.'

Lintje

In 2007 wordt in het nabijgelegen grand café l'Opéra het tienjarig jubileum groots gevierd. Het wordt een feest om nooit te vergeten. Tot zijn verrassing wordt Hans in zijn hoedanigheid van Desirée dello Stiletto door wethouder Tjeerd Herrema de koninklijke onderscheiding Lid in de Orde van Oranje-Nassau opgespeld. 'Een unicum', zegt Hans trots, 'Lintjes werden bij mannen uitgereikt en alleen bij vrouwen opgespeld.' Hans was beduusd. 'Een mijlpaal in mijn leven.' De Lellebel blijft een unieke en veilige basis voor *drags*. Moeiteloos noemt Hans de namen van dragartiesten die kind aan huis waren in zijn café: Corrie Broccoli, prinses Lesley, Coco Coquette, Mayday, Miss Thandi en Lady Galore. De jaren gaan snel voorbij en voor hij het zich realiseert, is het twintig jaar na de opening. Hans zucht bescheiden. 'Ik ben gewoon doorgegaan'. Ter gelegenheid van dat jubileum wordt in 2017 de musical "De Lellebel" opgevoerd. Bij de première ontvangt Hans uit handen van de Amsterdamse wethouder Simone Kukenheim de prestigieuze *Andreaspensing* van de stad Amsterdam. Het is een blijk van waardering voor zijn bijdrage aan de emancipatie van de lhbtqa+-gemeenschap in het algemeen en van transgenders in het bijzonder. Vriend en vijand zijn het erover eens: dit heeft Hans meer dan wie ook verdiend.

De samenleving verhardt

Twee jaar geleden krijgt Hans opeens ernstige gezondheidsproblemen. Twee hartinfarcten en een herseninfarct hebben grote impact. Met een onuitputtelijk doorzettingsvermogen weet hij te overleven. Maar hij moet besluiten zijn levenswerk de Lellebel te verkopen. Over het toenemende anti-lhbtqa+-geweld maakt Hans zich grote zorgen. 'Moeten we weer de kast in? Ik zie overal om me heen dat de samenleving verhardt. Veel op lhbtqa+-gebied lijkt nu te worden teruggedraaid. Wereldwijd staan de

rechten van de *queer* gemeenschap onder druk. Vroeger stond ik op de barricades. Ik kan dat niet meer, maar hoop dat de nieuwe generatie het overneemt.'

Transgendermuseum

Zijn dromen zijn nagenoeg allemaal in vervulling gegaan. Hans somt op: een café, twee boeken en een musical. Staat er nog iets op zijn *bucketlist*? Hij aarzelt geen moment: 'Ik wil graag dat er een transgendermuseum komt. Dat zou de kers op de taart zijn. Mijn gezondheid staat niet toe dat ik veel doe, maar toch probeer ik me hiervoor in te zetten. Inmiddels weet ik me gesteund door velen.' Aan zijn enthousiasme zal het niet liggen. 'Dat transgender museum moet er hoe dan ook komen!'

Desirée dello Stiletto, zeg maar Tante Dees, ha, ha

Victoria Jacobs

Mijn leven is heftig verlopen

V*ictoria Jacobs (73) woont al geruime tijd in Amsterdam-Zuid. Sinds drie jaar heeft ze een senioren appartement in een markant gebouw aan de Amstel van waaruit ze een panoramisch uitzicht over de stad heeft. Zij vertelt openhartig over haar leven dat naast veel dieptepunten ook een aantal hoogtepunten bevat. Een mix van verdriet, hoop en geluk. 'Mijn leven is heftig verlopen.'*

Adembenemend

Het uitzicht is werkelijk adembenemend. Aan de voet van het appartementencomplex rijden trams af en aan. Verderop liggen het Amstel Hotel, Carré en het stadhuis. Vanaf de zevende etage ziet de stad er zó anders uit, constateer ik. Al snel steekt Victoria van wal. Ze heeft veel nare herinneringen aan haar jeugd in Soest. 'Ik vond het er vreselijk. Bovendien had ik een vader met losse handjes.' In het gezin zijn ook nog twee halfbroers. 'Naar mijn oma in Amsterdam vluchten kon niet.' Haar vader mishandelt haar om het minste of geringste. Niet verwonderlijk dat ze regelmatig met blauwe plekken op school verschijnt.

Verliefd

'Toen ik zeventien was, ging ik op kamers wonen in Hilversum. Ik bezocht er een tijdje de middelbare school.' Niet veel later laat ze Hilversum achter zich en gaat naar Amsterdam. Hier krijgt ze een baan en op haar twintigste trouwt ze 'Ik wilde graag kinderen.'

scheiden, mijn echtgenoot ook. Die had een buitenechtelijke relatie. Per brief heb ik mijn ouders en twee halfbroers op de hoogte gesteld dat ik met een vrouw ging samenwonen. Toen brak de hel los.' Ze vervolgt: 'Met leugenachtige verhalen hebben ze geprobeerd mijn kinderen af te pakken.' Mede dankzij de genoemde twee juffen is dit niet gelukt. 'Stiekem had ik de kinderen toen al ontvoerd. Tot twee weken voor de uitspraak van de rechter of de kinderen aan moeder of vader zouden worden toegewezen, heb ik ondergedoken gezeten.' Tot haar grote geluk wijst de rechter haar de kinderen toe. Als alleenstaande moeder moet ze de eindjes aan elkaar knopen. Het is niet makkelijk. 'Mijn moeder, haar echtgenoot en de twee halfbroers hebben mij toen dood verklaard.'

Nieuwe liefde

'Ik ben met mijn vriendin in Hilversum gaan samenwonen. Met een groep vriendinnen heb ik daar het Vrouwenhuis *Lilith* opgericht. Weet je, ik heb zelfs nog een horecadiploma gehaald zodat we

een streep onder onze relatie te zetten.' Even valt ze stil en zet ze muziek op. Muziek betekent veel voor Victoria. Als Joodse zingt ze in een jiddisch trio.

Sjalhomo

Ze komt er in die tijd achter dat haar vader niet haar echte vader is. Dat had ze overigens altijd al vermoed. 'Voor mij een heel blije dag.' Ze is dan 37. Naast haar werk is ze actief in het verenigingsleven. Ze wordt gevraagd door de stichting *Sjalhomo*, een actieve club mensen die zich inzet voor joodse lhbtq+-ers. 'Met andere leden organiseerde ik bijeenkomsten op joodse feestdagen als Pesach en Poerim. Jarenlang maakte ik bij het blad *Oi!*' Ook de *Stichting Homomonument* doet geen vergeefs beroep op Victoria. En ze wordt actief bij de Groep 7152, een organisatie die ten doel heeft een bijdrage te leveren aan de bewustwording van lesbische, biseksuele en transgender vrouwen. Groep 7152 biedt deze vrouwen de mogelijkheid contacten met elkaar te leggen, waardoor onder meer onderlinge steun kan worden gevonden in een heteroseksueel gerichte maatschappij. Victoria voelt zich er als een vis in het water.

Gay games

Niet lang daarna wordt Victoria gevraagd voor het bestuur van de *Gay Games*. De functie van secretaris blijkt haar op het lijf geschreven. Terugkijkend was dat één groot hoogtepunt, zegt ze. 'Ik vergeet nooit onze reis naar Washington DC. We gingen erheen om het bid voor Amsterdam binnen te halen.' Na zeven zenuwslopende kwartieren breekt het uur U aan. Als één blok stond het Amsterdamse team bij elkaar. Allereerst wordt Atlanta genoemd. De stad kreeg twee stemmen. Daarna volgde Sydney met veertien. De spanning was om te snijden. Met een twinkeling in haar ogen: 'En toen, de mededeling dat Amsterdam de meeste stemmen had... We waren zo ontzettend blij dat we de spelen toegewezen hebben gekregen.'

Buddy

Dan vertelt Victoria over haar werk voor de *Schorerstichting*. Ze wordt buddy, ook van HIV- en aidspatiënten. Dat trekt een zware wissel op haar. 'Ik heb toen veel vrienden en cliënten zien sterven.' Het raakt haar nog steeds diep. Waarom ze zich zo inzette voor de homobeweging? Lang hoeft ze niet na te denken. 'Ik had zelf zoveel te

danken aan de *gay community*. Op deze manier kon ik voor anderen iets betekenen.'

Djerba

In 1993 wordt ze weer verliefd op een vrouw, Janny. Zij blijkt de liefde van Victoria's leven te worden. Tijdens een dansfeest voor vrouwen in de toenmalige RoXY ontmoeten ze elkaar.' Het was een *match made in heaven*. Overigens had Victoria samen met een goede vriendin de vrouwenavond in RoXY opgericht. 'Niet veel later zijn Janny en ik naar het Tunesische eiland Djerba verhuisd. Janny was bij haar werkgever boventallig verklaard en ik kreeg een auto-ongeluk waardoor ik niet meer kon werken. Djerba bleek een paradijs op aarde voor ons beiden. Ik was daar al vaker geweest om het Jodendom te leren kennen. Mijn biologische vader kwam er vermoedelijk vandaan. Ik weet nu dat hij jarenlang in Scandinavië heeft rondgezworven. Tijdens een ontmoeting met mijn moeder (die toen al getrouwd was met mijn stiefvader) ben ik verwerkt.' Het stel krijgt vaak vrienden over uit Amsterdam. 'Het was een heerlijke tijd.' Ze beginnen er een dierenopvang. 'We hadden al gauw een paar *puppies* die we opvingen en weggaven aan mensen die goed voor hen wilden zorgen. Soms hadden we wel veertien honden.' Ze lacht. 'Ook ving we regelmatig kittens op die lokale inwoners in de vuilnisbak hadden gegooid. Zelf hebben we er eentje gehouden.'

Noodlot

Victoria wordt voor het eerst grootmoeder en krijgt heimwee. Ze besluiten terug te gaan naar Nederland, belanden eerst in Amsterdam, maar verhuizen later naar de Achterhoek. Het leven lacht hun toe. 'Het was daar zo fijn. Heerlijk met een grote tuin en de bossen om ons heen. Binnen een paar minuten waren we met onze honden in het bos.' Ze wonen er bijna drie jaar als het noodlot toeslaat. Binnen een week overlijdt Janny. 'We zijn ruim 29 jaar samen geweest.' Een verdrietige periode volgt. Victoria besluit naar Amsterdam terug te gaan. Ze bouwt haar leven weer op met familie in de buurt. Met een snik in haar stem: 'Ik mis Janny vreselijk. Met mijn hondje Laila vul ik het gemis een beetje op.' De foto van Janny heeft een prominente plaats in de woonkamer. Mijn toekomstdroom? 'Ik heb geen *bucketlist* meer maar hoop nog veel van mijn vier kleinkinderen en twee bonuskleinkinderen te genieten. Zolang mijn hoofd het nog goed doet, wil ik volop leven.'

Van de woorden homo en lesbisch had ik nog nooit gehoord

Met een tussenpoos van twee jaar krijgt Victoria drie kinderen. Na de geboorte van haar jongste zoon wordt ze hevig verliefd op een vrouw. Een moeilijke tijd breekt aan. 'Ook had ik inmiddels vriendschap gesloten met de twee juffen van mijn oudste zoon. Zij waren een stel en ik was meteen overtuigd van mijn eigen homoseksualiteit.'

Toen brak de hel los

Het kwam niet geheel onverwacht. 'Op de middelbare school was ik idolaat van mijn gymlerares. Ik begreep er niets van. Van de woorden homo en lesbisch had ik nog nooit gehoord.' Het huwelijk komt onder druk te staan. 'Ik wilde

alcohol konden schenken.' Ze lijkt het leven weer op de rails te hebben. Maar na een jaar komt de relatie ten einde. Een schok. 'Inmiddels had ik een leuke baan bij een Fins bedrijf. Ik reisde regelmatig naar Finland en maakte snel carrière in de marketing. Leerde Fins en 's avonds maakte ik de middelbare school af.' Trots: 'En daarbij deed ik nog een colloquium doctum om te gaan studeren.' Dan ontmoet Victoria weer een nieuwe liefde met wie ze in de Amsterdamse Rivierenbuurt gaat samenwonen. 'Heerlijk, een benedenwoning met een tuin.' Ze waant zich gelukkig. Lang duurt die periode niet. 'We hadden zelfs een samenlevingsovereenkomst. Maar na een paar jaar besluiten we

Jim Boer (54)

Koken is mijn passie

*M*et recht wordt hij het culinaire talent van buurtrestaurant Brahmshof genoemd. Hij kookt daar de sterren van de hemel. Zijn charme en gedrevenheid vallen meteen op. Chef-kok Jim Boer maakt alle tijd voor Q glossy en vertelt over zijn jeugd, opleidingen, relatie en zijn liefde voor kunst. En natuurlijk over zijn werk als chef-kok: 'Koken is mijn passie'.

Boegbeeld

In twee jaar tijd is Jim uitgegroeid tot boegbeeld van de Brahmshof (Brahmsstraat 32 in Amsterdam). Het is een van de locaties van SOOZ (Sociaal Ondernemend Opbouwwerk Zuid). Die organisatie zet zich ervoor in dat bewoners van Amsterdam Zuid langer zelfstandig kunnen wonen en deelnemen aan het maatschappelijke leven. Jim's humor, verschijning, kennis van koken en positieve karakter hebben hem tot een icoon gemaakt. 'Bij mij is het glas altijd halfvol', zegt hij stellig. 'Als iemand iets negatiefs op te merken heeft, plaats ik er altijd positieve dingen tegenover.'

Ik wil geen gehannes in mijn keuken

Dictator

Die middag is Jim druk bezig met het voorbereiden van de maaltijd. In de ochtend heeft hij zelf de benodigde ingrediënten gekocht op de Albert Cuypmarkt. Wat hij gaat koken, bedenkt hij kort van tevoren. Een aantal keren per week zwaait hij de scepter in de goed geoutilleerde keuken van de Brahmshof. Moeiteloos weet Jim de potten, pannen, flessen en kruiden te vinden. 'In de keuken ben ik heer en meester. Ik hecht ontzettend aan hygiëne en veiligheid. Daarin lijk ik wel een beetje op een dictator. Echt, dat is zó belangrijk. Ik wil geen gehannes in mijn keuken. Daar ben ik heel consequent in.'

Harde jeugd

Ruim een halve eeuw geleden wordt Jim geboren in Heemstede waar hij ook opgroeit. Hij is de middelste van drie kinderen. Zijn vader is slager en al jong worden de kinderen in de slagerij 'tewerk gesteld', zegt hij terugkijkend. 'Ik heb een harde jeugd gehad. We moesten allemaal van jongs af aan meehelpen. Werken is ons met de paplepel ingegoten.' Het blijkt een goede leerschool voor later. 'Mijn jongensdroom was kunstenaar worden, maar mijn ouders accepteerden dat niet. Zij wilden dat ik een echt vak zou gaan uitoefenen. En ja, als je ouders dat willen, dan doe je dat',

klinkt hij zachtjes. Jim kiest voor een koksopleiding. Hij rolt er moeiteloos doorheen. 'Na het afronden van de koksschool ben ik als kok gaan werken. Maar na twee maanden hield ik het voor gezien.'

Cadeauwinkel

Hij neemt een slok koffie. 'Op mijn negentiende ben ik op mezelf gaan wonen en begon ik in het centrum van Haarlem een cadeauwinkel. Dat was wat ik echt wilde. Ik ben creatief en ontwierp mijn eigen producten. Het waren dingen met een vrolijke twist voor iedereen die niet van standaard houdt.' Trots laat hij een aantal foto's zien. 'Jasjes en tassen maken, maskers ontwerpen, shirts oppimpen'. Ook verkocht Jim stenen, kunstbloemen, knuffelbeestjes en zelf ontworpen ansichtkaarten. De naam van de zaak was Kunstboer, een samentrekking van zijn liefde voor kunst en zijn achternaam. De eerste winkel werd een doorslaand succes en al snel opende Jim twee nieuwe zaken. Ook de website liep als een trein.

De ware

Jim is in de dertig als hij de liefde van zijn leven ontmoet. 'Ik was uit, zag hem en wist meteen dat hij de ware was.' Al snel gaan Marcel en hij samen wonen en ze worden onafscheidelijk. Jim betreft Marcel bij zijn zaken. Zelf is hij de creatieve geest, Marcel wordt het financiële en commerciële brein. 'In die tijd werd mijn rugzak met het ontwerp van een poes met roze bril een groot succes. We genoten ervan, maar samenleven en samenwerken levert ook weleens harde botsingen op, hoor...'

Corona

Dan slaat corona opeens hard toe. Winkelen wordt moeilijk. Jim en Marcel krijgen te maken met een kelderende omzet. Ze sluiten de winkels en gaan online verder. Daarin investeren ze hun spaargeld. Een moeilijke tijd volgt. Jim is er de man niet naar

Bij mij is het glas altijd halfvol

Eens een keukenprins, altijd een keukenprins

om bij de pakken te gaan neerzitten. 'Hard werken zit in mijn genen.' Om te overleven neemt hij cateringklussen aan en gaat in de horeca aan de slag. Ook werkt hij bij het bedrijf *De taarten van Abel* in de Pijp. 'De bruidstaarten waren daar altijd een topper. Ik kon er mijn ei volledig in kwijt en werd steeds meer getriggerd door patisserie. Ik besloot daarin een opleiding te gaan volgen. Meteen wist ik dat ik de juiste keuze had gemaakt. Zelf ben ik ook dol op zoete lekkernijen,' lacht hij. De bezoekers van de Brahmshof genieten nu van zijn onovertroffen desserts.

Met kop en kont

Op een goede dag ziet Jim een advertentie van SOOZ waarin om een chef-kok van de Brahmshof wordt gevraagd. 'Die baan leek me op het lijf geschreven.' Jim besluit te solliciteren, wordt aangenomen en omarmt de nieuwe uitdaging. 'In deze baan kan ik mezelf helemaal kwijt.' In korte tijd wordt Jim er een spraakmaker op culinair gebied. Gevraagd naar Jim's maaltijden zeggen de bezoekers van de Brahmshof unaniem: 'Het is zó lekker en gezond.' En: 'Jim neemt ons mee op een culinaire ontdekkingsreis.' Zelf zegt hij bescheiden: 'Ik houd ervan nieuwe dingen uit te proberen.' Of hij ooit last heeft gehad van lhbtqi+-discriminatie? 'Één keer. Toen heb ik een man de deur gewezen. Hij beledigde me op basis van mijn homoseksualiteit. Daar was ik snel klaar mee. Ik heb hem met kop en kont buiten gezet.'

Zondigen

Over een paar uur moet het eten voor de gasten op

tafel staan en er valt nog veel te gebeuren. Jim is tegen kunstmatige ingrediënten en smaakversterkers. 'In mijn keuken zijn de gerechten zo veel mogelijk puur. Als er een E-nummer (voor stoffen die worden toegevoegd om de smaak van voedingsmiddelen te verbeteren, PH) op de verpakking staat, haak ik af. Ik bereid alles zo natuurlijk mogelijk. Ik haat chemische troep en zeg altijd: beter één keer goed zondigen dan één keer slecht.'

Kooklessen

Voor de toekomst heeft Jim veel plannen. 'Ik wil na een succesvolle pilot kooklessen gaan geven en meer vegetarisch gaan koken. Dat is voor mij een grote uitdaging. Ook wil ik een eigen atelier beginnen.' Wat zijn geheim is? 'Wees vooral jezelf en wees overtuigd van je kunnen,' klinkt hij stellig. Eens een keukenprins, altijd een keukenprins, lijkt zijn credo. 'Ik barst van de energie en inspiratie.' Die eigenschappen koestert hij. Ze kenmerken zijn leven. 'Ik heb veel geluk gehad.' We zullen we nog veel Jim horen.

Beter één keer goed zondigen dan één keer slecht

Q's Boekenplank besteedt aandacht aan recent verschenen boeken met een regenboogthema en/of geschreven door een lhbtqi+-auteur. Genres als literatuur, spanning, non-fictie en ook biografieën passeren de revue. De lijst is niet gebaseerd op verkoopaantallen, maar op het lhbtqi+-gehalte van een boek.

1 Alex Sijm - Liggen blijven is geen optie (Bertram + de Leeuw Uitgevers)

Als kind heeft Alex Sijm maar één droom: circusdirecteur worden. Hij slaagt erin die droom in vervulling te brengen en bouwt een bloeiende onderneming op met vele circusproducties, tientallen medewerkers en jaarlijks honderdvijftigduizend bezoekers. En dat in een branche waarin geldgebrek eerder regel dan uitzondering is. Op het hoogtepunt, na het winnen van onder meer de Cultuur Award van de provincie Noord-Holland, trapt zijn lichaam op de rem. Het begint met een onschuldige ontsteking die zich ontwikkelt tot een zeldzame ziekte waardoor hij langzaam de kracht in zijn benen verliest. Hij moet zijn leven drastisch aanpassen. Maar dat weerhoudt Alex er niet van zowel zakelijk als persoonlijk zijn jongensdromen te blijven najagen.

(Een openhartig en eerlijk boek, over vallen en opstaan, veerkracht en vitaliteit in het leven, inspirerend en tegelijkertijd confronterend, meeslepend verteld, indrukwekkend, PH)

2 Eke Krijnen - Een echte ouder (Uitgeverij Atlas Contact)

Wat betekent het eigenlijk *queer* te zijn? En om dan aan kinderen te beginnen? Die vragen stelt de auteur zichzelf. Ze gaat op onderzoek uit en tekent haar bevindingen in dit boek op. Van standaard reacties op de *queer family* en het meeroudergezin, hiaten en achterdeurtjes in de wetgeving tot klassiekers uit de lhbtqi+-cultuur, Eke Krijnen en haar vrouw spreken uit eigen ervaring. Hun kinderen hebben drie ouders: twee moeders en een vader. Het gezin roept nogal eens vragen op: Hebben jullie kinderen dezelfde vader? Wie is nou de echte moeder? Hebben jullie ze op de natuurlijke manier verwekt? Soms vindt Eke die vragen komisch, vaak storend en af en toe doen ze verdriet.

(Persoonlijk, eerlijk en ontwapenend, glashelder, soms zwaarmoedig, goed onderbouwd met rake conclusies, leest prettig, een eye opener, PH)

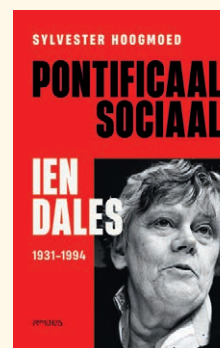

3 Manique Hendricks en Maaïke Rikhof - The Art of Drag (Waanders Uitgevers)

The Art of Drag is de eerste tentoonstelling in Nederland over *drag* vanuit een kunsthistorisch perspectief. Dit boek verscheen ter gelegenheid van deze tentoonstelling in het Frans Hals Museum in Haarlem. *Drag* is een kunstvorm gebaseerd op vrijheid. Genderexpressie in alle uiteenlopende vormen komt aan de orde. *Drag* en *crossdressing* bestaan al eeuwenlang. Denk aan Hartjesdag. Het gaat om het doorbreken van stereotypen. Het boek brengt de verhalen van *drag* en *cross dressing* in beeld en laat zien dat deze uitingen in de kunst nauw verbonden zijn met de geschiedenis van homoseksualiteit en lhbtqi+-communities in bredere zin. Conservatoren Hendricks en Rikhof laten zien dat *drag* en *crossdressing* een lange culturele geschiedenis hebben.

(Mooi vormgegeven, verhelderend, goed en kritisch belicht, prachtige illustraties en foto's, PH)

Van Amsterdamse vrije vogels, queer family, drag en crossdressing tot Erwin Olaf

4 Sylvester Hoogmoed - Pontificaal sociaal (Uitgeverij Prometheus)

De eerste vrouwelijke minister op het 'moederdepartement' van Binnenlandse Zaken is drie decennia na haar dood allerm minst vergeten. Haar uitspraak 'Een beetje integer kan niet' wordt nog regelmatig geciteerd, twee prijzen dragen haar naam en er zijn een lezing en een leerstoel naar Ien Dales vernoemd. De nuchtere en kordate sociaaldemocrate boezemde ontzag in en bekritiseerde onomwonden wat ze beschouwde als 'volkomen flauwekul' en 'echte klets'. Ze was toegankelijk en kon heel goed luisteren, maar ook met veel overtuigingskracht gesprekken leiden. In 1993 hielp Dales op indrukwekkende wijze de Algemene wet gelijke behandeling door de Tweede Kamer loodsen, waarmee ze een icoon werd binnen de homobeweging. In navolging van haar leermeester ds. Willem Banning, een van de oprichters van de PvdA, concentreerde ze zich op het bestrijden van onrecht zonder haar energie te verspillen aan idealistische toekomstmodellen.

(Vlot geschreven, helder verwoord en daardoor goed leesbaar, uitvoerig - soms té - belicht de auteur de prestaties en mislukkingen van Dales als minister, neigt teveel naar een lofzang, PH)

5 Stijn de Vries - Als de zon valt (Lebowski Publishers)

Het is 2016. Op het schoolplein in Utrecht vangt Alex de blik van een jongen die hij daar nog niet eerder heeft gezien. Het is Omar. Deze kijkt kort terug, maar precies lang genoeg om onvergetelijk te zijn. De omgeving van Alex en Omar zoekt weinig achter de vriendschap die ontstaat. Maar er is veel meer dan dat. Ze vinden zichzelf in de ander en bovendien in hun gedeelde onzekerheid over hun identiteit.

(Een knap geschreven debuutroman, een mooi highschool verhaal, dromerig, soepele zinsbouw, vakkundig, intiem, pakt je vanaf de eerste pagina, een pareltje, PH)

6 Joost van Bellen - Fenix (Uitgeverij Podium)

Joost van Bellen is een fenomeen. Hij is dj, feestorganisator, muzikaal regisseur van onder meer modeshows én hij is auteur. Joost behoort tot het selecte groepje dj's dat house muziek in Nederland introduceerde. Met zijn clubavonden legde hij een fundament voor het Amsterdamse nachtleven in de jaren tachtig, negentig en nul. In dit boek kruipt Van Bellen in de huid van zijn alter ego Beer van Munster. De setting is Club Fenix, een unieke, wereldberoemde en -beruchte club waar afwijkend gedrag niet bestraft, maar juist uitbundig gevierd wordt. Het is nu vijftig jaar geleden dat de magische en legendarische Club RoXY aan het Singel afbrandde. Club Fenix en Club RoXY vertonen veel gelijkenis met elkaar.

(Geestig, doorspekt met levendige anekdotes, verteld in kleurrijke taal, confronterend hoe Van Bellen over de passie en vooral de zelfdestructie in de queerscene van weleer schrijft, pittig en eerlijk over een tijd die definitief voorbij is, interessant te lezen hoe de queer identiteit in de afgelopen decennia is veranderd, PH)

7 Zij/haar - Een ABC van lesbische literatuur (Uitgeverij kleine Uil)

Dat ene boek dat je leven veranderde. Bij toeval gevonden of juist bewust opgezocht in de bibliotheek of de boekwinkel. Het boek waardoor je als *queer* persoon meer van jezelf ontdekte, dat onder woorden bracht wat in je leeft. Dat je hielp het leven te omarmen. Dit boek is een staalkaart van persoonlijke verhalen over lesbische romans. Queer auteurs schrijven over wat deze boeken voor hen hebben betekend en wat ze nog kunnen betekenen voor een nieuwe generatie lezers. In *Zij/haar* bespreken *queer* essayisten bekende en minder bekende werken uit de lesbische literatuur. In elke bijdrage staat de persoonlijke betekenis van auteur en roman centraal. Ontdek of herontdek Emma Donoghue, Doeschka Meijsing, Andreas Burnier, Nina Polak, A.H. Nijhoff, Anna Blaman, Audre Lorde, Jeanette Winterson, Xiran Jay Zhao, Mercedes de Acosta, Josine Reuling, Trifonia Melibea Obono, Dola de Jong, Angela Carter, Joelle Taylor, Bernardine Evaristo, Gertrude Stein, H el ene van Zuylen, Patricia Highsmith, Justina Ireland, Nicola Griffith en Shay Youngblood. Zesentwintig persoonlijke essays over lesbische klassiekers en hedendaagse lesbische romans waarin nieuwe lezers oude heldinnen ontmoeten en kenners nieuwe heldinnen ontdekken. Met bijdragen van Mariken Heitman, Joke van Leeuwen, Ceren Uzuner, Minke Douwes, Gaea Schoeters, Nicchelle Buyn, Maaikje Meijer, Inge Schilperoord, Laurie Bastemeijer, Marleen Slob, Alexa Stoicescu, Hanneke Meijwaard, Aletta Becker, Roos Sinnige, Loranne Davelaar, Rubaina Bhikie, Marischka Verbeek en Paula Drewes. Onder redactie van Minke Douwes, Marie-José Klaver en Laurie Bastemeijer.

(‘Een geweldig boek, je wordt meegesleurd in de essays, mooie cover, boeiend, pure klasse,’ PH)

8 Bart Moeyaert - Een ander leven (De Arbeiderspers)

In januari 1996 verrast auteur Bart Moeyaert zijn zeventigjarige moeder met een verjaardagscadeau. Ze gaan drie dagen naar Parijs. Met deze *citytrip* als leidraad schetst Moeyaert niet alleen een intiem portret van zijn moeder, hij stelt ook vast hoe verbazend vaak Parijs in zijn leven is opgedoken, en hoe zijn moeder over zijn leven heeft verteld. Aan de hand van brieven, foto's, herinneringen en dagboekfragmenten vertelt hij zijn late *coming of age* - de zoekende periode na zijn schrijversdebuut. Hij probeert antwoorden te vinden, onder andere op de vragen die hij niet heeft gesteld. Het boek beschrijft hoe moeilijk het was uit de kast te komen.

(‘Ontroerend, prachtig geschreven en een genot om te lezen, chronologische opbouw maakt lezen een reis, puur met krachtig verwoorde emoties, het boek blijft je lang bij,’ PH)

9 Gemma Rolls-Bentley - Queer & Kunst (WBooks)

Van het doek tot in de club, van galerie tot op straat, en van traditioneel tot wild: dit boek heeft het allemaal in zich. Het is een ongeremde viering van de relatie tussen creativiteit en lhbtqia+-identiteit. Het boek toont de enorme reikwijdte van *queer* kunst en biedt een fris en helder perspectief op de veranderende wereld van het *queer* leven. De nieuwe uitdagingen van *queer* overleving nu en de ervaringen van degenen die vechten om te overleven, worden uitgedrukt in de kunst.

(‘Mooi vormgegeven, prachtig eerbetoon aan diversiteit in al haar vormen, de vraag of queer kunst onderscheidende kenmerken heeft, is moeilijk te beantwoorden maar dit boek probeert je helpen aan een antwoord, een huzarenstukje,’ PH)

10 Hans M nstermann - Later (Uitgeverij De Kring)

Andreas Klein krijgt onverwacht een appje van zijn jongere broer Jan: ‘Wil je me helpen? Kom je naar me toe? Asjeblieft?’ Het bericht brengt Andreas terug naar een jeugdherinnering die hem nooit heeft losgelaten. Een bitterzoet spoor in zijn geheugen dat weer tevoorschijn komt. Jan is stervende. Als ze elkaar ontmoeten is de gedeelde herinnering nog voelbaar. Kan Andreas iets recht zetten dat een leven lang scheef zat?

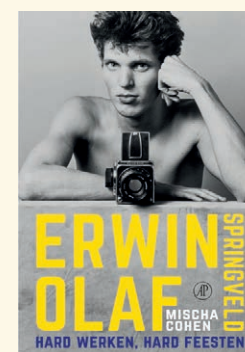
(‘Aangrijpend, intiem, teder verhaal, raakt je tot in je vezels, haarscherpe en poëtische schrijfstijl, bijzonder mooi verteld,’ PH)

Net verschenen

Bamber Delver en Sajad Salmanpour - De vrije vogels van Amsterdam (eigen beheer)

Is Amsterdam nog de stad waar je je hoofd omdraait omdat er een markant iemand voorbijkomt? Bestaat deze vrijheid nog altijd? Paradijsvogels zijn de kanaries van de kolenmijn. Dit boek brengt een ode aan honderd dwarsliggers, -denkers en -doeners. In woord en beeld zijn onder andere geportretteerd Fabiola, Hellun Zelluf, Pater van Kilsdonk, Bas Kusters, Herman Brood, Nicky Nicole, Mathilde Willink, zwarte Joop, Albert Mol en stringskater Henri Pronker.

(‘Een prachtig boek, stemt melancholiek, een gedetailleerd standaardwerk voor de huidige maar ook toekomstige generaties, gedegen levensverhalen en gedenkwaardige foto's, een aanrader,’ PH)

Mischa Cohen - Erwin Olaf Springveld (De Arbeiderspers)

Het was een schok toen Erwin Olaf vorig jaar onverwacht overleed, terwijl hij herstelde van een longtransplantatie. In de jaren tachtig en negentig werd hij bekend door zijn extravagante, soms seksueel expliciete foto's. Hij liet zich inspireren door Robert Mapplethorpe, Hans van Manen, Paul Blanca en vond zijn muzen in discotheek Club RoXY te Amsterdam. Later ontwikkelde hij zich van rebelse avantgardist tot gevierd kunstenaar. Honderdduizenden bezochten zijn exposities, van Den Haag tot Shanghai. Daarbij bleef hij zichzelf trouw als schepper van een eigen universum, die onvermoeibaar streed voor de rechten van de *queer* gemeenschap. Een progressieve longziekte maakte dat Erwin Olaf zijn nalatenschap op orde wilde brengen en meewerkte aan dit boek over zijn leven en zijn werk. ‘Ik hoef er niet geweldig uit te komen. Maar ik wil wel dat het kl opt.’ Mischa Cohen volgde Erwin Olaf jarenlang en kreeg toegang tot zijn archief en tot zijn leven. Hij sprak met geliefden, vrienden, collega's, galeristen, curatoren, muzen en familie, en was aanwezig bij fotoshoots. Samen selecteerden ze foto's uit zijn oeuvre en privéleven. En tenslotte waren er de laatste, emotionele ontmoetingen in een steriele ziekenhuiskamer.

(‘Wat een doelgericht, compromisloos idealisme. Meeslepend, eerlijk en confronterend, groots, compleet, prachtig vormgegeven, schetst een eerlijk en ontroerend portret van deze kunstenaar, een must-have,’ PH)

Alex Sijm (48) – spreker/schrijver Liggen blijven is geen optie

Jongensdroom

‘Van jongs af aan had ik een droom: circusdirecteur worden. Afgezien van mijn ouders die me altijd steunden, geloofde niemand erin. Mijn droom volgde niet de gebaande paden, paste niet binnen de hokjes waarin de mensen in mijn omgeving de wereld indeelden. Toch hield ik vol. En in twintig jaar tijd bouwde ik een bloeiend bedrijf op met veertig medewerkers, vier verschillende producties en bij elkaar 150.000 bezoekers per jaar. Het marktaandeel van in Nederland? Tien procent! Ik wist zwarte cijfers te schrijven in een branche waarin dat niet vanzelfsprekend is. Hoe? Door niet in hokjes te denken. Zo koos ik niet een “Circus Simalabim” voor de hele familie, maar richtte ik me op speciale doelgroepen. In niches waar niemand nog had gekeken, bleek ruimte voor een *Evenementencircus*, een *Kerstcircus*, een *Gay Circus* en voor een *Circus in de Zorg*. Zakelijk ging het geweldig. We wonnen de *Cultuur Award* van Noord-Holland en De Opsteker van Utrecht. Ons circus vormde het decor voor de tv-serie *Circus Noël*. En toen, op het hoogtepunt, trapte mijn lichaam op de rem.’

Afscheid

‘In juli 2022 werd het oordeel geveld: *hereditaire spastische paraparese*, een zeldzame ziekte die het ruggenmerg aantast. Sinds enkele maanden heb ik een rolstoel en binnen een paar jaar kan ik mijn benen helemaal niet meer gebruiken. Het betekende een afscheid: van mijn bedrijf, maar ook van mijn relatie en van mijn dromen. Ondanks alle tegenslagen verkocht ik met succes mijn bedrijf en kon ik weer verder kijken. Naar de volgende stip aan de horizon. Die stip bleek het boek *Liggen blijven is geen optie* te zijn. Met dit boek wil ik mensen inspireren om ook hun dromen waar te maken en obstakels te overwinnen.’

De barrière zit in ons eigen hoofd

Inspireren

‘In dit boek heb ik mijn persoonlijke ervaringen verwerkt. Hiermee wil ik zoveel mogelijk mensen inspireren om het negatieve om te buigen naar het positieve. Om ondanks tegenslagen te kijken naar kansen en mogelijkheden. In tegenstelling tot wat je misschien zou verwachten, is onze omgeving hierbij niet de grootste drempel. De barrière bevindt zich niet buiten ons, maar zit in ons eigen hoofd: de hokjes waarin we zelf denken en oordelen wat we normaal vinden.’

Buiten de lijntjes

‘Door mijn verhaal te delen hoop ik dat mensen inzien dat “normaal” niet bestaat. Hokjes denken is bijvoorbeeld: als je dyslectisch bent, kun je geen boek schrijven. Als je in een rolstoel zit, kun je niet ondernemen. De rolstoel geeft me juist de vrijheid om ondanks mijn beperkingen toch te doen wat ik wil. Daar gaat mijn boek over: je doelen aanpassen bij tegenslagen, maar vasthouden aan je missie. Durf buiten de lijntjes te kleuren en probeer de lat steeds iets hoger te leggen. Zodat je – ondanks alles – zo veel mogelijk de regie houdt over je leven.’

Levensmotto

‘Vroeg of laat krijgen we allemaal te maken met tegenslagen. Ook jouw leven kan morgen ineens compleet anders zijn. Realiseer je dan dat er soms geen definitieve oplossingen zijn. Maar door actie te ondernemen, creëer je tijdelijke oplossingen. En daarmee kun je richting geven aan je leven. Dat is mijn levensmotto. Natuurlijk zijn er momenten dat het moeilijk is. Je mag best even gaan liggen als het leven je laat struikelen. Geloof me, die momenten waren er voor mij ook... Maar liggen blijven is geen optie!’

Liggen blijven is geen optie – Alex Sijm (Bertram + de Leeuw Uitgevers)

Bamber Delver & Sajad Salmanpour - auteurs De Vrije Vogels van Amsterdam

Ode aan amsterdamse paradijsvogels

Bamber Delver en Sajad Salmanpour zijn de makers van het boek *De Vrije Vogels van Amsterdam*. Daarin laten ze honderd markante Amsterdammers de revue passeren. Paradijsvogels als Betty Paërl, Hellun Zelluf, Dolly Bellefleur, Xaviera Hollander en de *Christmas Twins* worden erin beschreven. Q Glossy is benieuwd en vraagt Bamber het hemd van het lijf.

Backstage

Bamber: ‘Toen mijn Iraanse partner Sajad in Amsterdam kwam wonen, was dat vlakbij de koffieshop/boetiek *Backstage* die de *Christmas Twins* in de jaren zeventig hadden geopend. Zij waren opvallende verschijningen en hun zaak was een geliefde pleisterplaats voor artiesten en andere creatieve mensen. Ik vroeg me af wie deze paradijsvogels, ook van toen, nog kent? Dat gold ook voor de opvallende Amsterdammers over wie ik als jonge journalist al veel eerder had geschreven, zoals Fabiola en Beppy Viergever. Het leek me een goed idee hen in een boek te portretteren. Sajad heeft de fotografie en het design voor zijn rekening genomen. Het was voor ons beiden een bijzondere kennismaking met de stad. Voor hem nieuw, voor mij opnieuw.’

Dwarssluggers

Hoe bepaalden jullie wie er in het boek opgenomen zouden worden? Bamber: ‘Ik ben begonnen met mensen die ik me zelf herinnerde. Vervolgens heb ik contact gezocht met de bezoekers van de Roze Inloop van de Rietvinck en het Schouw en hun gevraagd wie zij in dit boek opgenomen zouden willen zien. Daarna heb ik oproepen gedaan in Facebookgroepen zoals *Ons Amsterdam* en *Amsterdam Nostalgie*. Er kwamen honderden reacties. Veel kandidaten leefden niet meer, maar bij hun familie en vrienden heb ik informatie kunnen inwinnen. Uiteindelijk rolden er ruim honderd geportretteerden uit. Ook dwarssluggers van nu komen aan het woord zoals Bas Kosters en Diana Ozon.’

Ruimtewezens

‘Ik heb goede herinneringen aan de kunstenaars van de Haarlemmerpoortgroep die ooit als ruimtewezens door de stad liepen zoals Jenny Hazenberg en Jacov Valentine. Ik ben enorm blij dat ik Betty Paërl in ere heb kunnen herstellen. Het interview met Fardad Davand, net als mijn partner Iraans, heeft grote indruk op me gemaakt. Ik moest meteen denken aan theatermaker Hellun Zelluf, ook aids/hiv-activist. Er lopen allerlei lijnen tussen mensen, die ik vóór het schrijven niet vermoedde.’

Vergetelheid

‘Ons boek is in eigen beheer uitgegeven. Van de gemeente hebben we geen enkele ondersteuning gekregen. Jammer en

onbegrijpelijk. Tijdens gesprekken bleek dat ambtenaren mensen zoals de *Christmas Twins* of de Haarlemmerpoortgroep niet eens kenden. Toch wil ik dat zij niet in de vergetelheid verdwijnen. Geen support, alles zelf gedaan en alles zelf betaald. Het boek is via onze website en alle boekhandels te bestellen. Gelukt dus!’

De Vrije Vogels van Amsterdam – ode aan Amsterdamse paradijsvogels
Bamber Delver & Sajad Salmanpour
(Eigen beheer)
www.devrijevogelsvanamsterdam.nl

Rikkie Kollé (Miss Nederland 2023)

Durf voor jezelf te kiezen

In 2023 wordt **Rikkie Kollé (23)** gekozen tot Miss Nederland. Zij is de eerste transpersoon die deze eer te beurt valt. Het nieuws haalt zelfs de *New York Times*. In 2024 wordt ze benoemd tot ambassadeur van Pride Amsterdam. Aan de vooravond daarvan was ze te gast tijdens een Regenboogbijeenkomst in de Oranjekerk. Aan Q Glossy vertelt Rikkie openhartig over haar jeugd, gepest worden, degene die ze nu is, en haar ambities.

Holland's next top model

Met hoge hakken op de catwalk... Dat is Rikkie's kinderdroom. Ze belandt op zeventienjarige leeftijd in het televisieprogramma *Holland's Next Top Model*, wint niet, maar wordt door de jury geprezen als nieuw talent in de modellenwereld. Na haar rolmodel Loiza Lamers was ze de tweede transvrouw die aan dit programma meedeed. In 2023 werd Rikkie uitgeroepen tot Miss Nederland. 'Als kind was ik lekker dramatisch en hield ik al ontzettend van de spotlights.' Op televisiebeelden zien we Rikkie ontroerd de kroon en sjerp in ontvangst nemen. Ze straalt uitbundig. Haar droom is uitgekomen.

Rebels

Rikkie wordt geboren in Hoorn, maar groeit op in Den Helder. 'Ik had een fijne jeugd. Alles mocht en ik had een gezellig thuis.' Wel wordt ze veel gepest en heeft daardoor een nare schooltijd. Het doet haar zichtbaar nog pijn als ze eraan terugdenkt. Uit onderzoek in 2023 door het *Nationaal Programma tegen Discriminatie en Racisme* blijkt dat schelden, intimidatie en geweld tegen lhbtqi+-personen sterk is toegenomen. 'Ik schrik daar enorm van. Op mijn elfde ben ik uit de kast gekomen. Het pesten heeft tot mijn zestiende geduurd. Toen ben ik flink van me af gaan bijten.

Het pesten heeft tot mijn zestiende geduurd

Ook ben ik grenzen gaan opzoeken, waarschijnlijk uit pure frustratie. Ik werd rebels en ging om met foute mensen. Ik zat absoluut niet lekker in mijn vel.' Het gaat met Rikkie de verkeerde kant op. Haar ouders zijn ten einde raad. Voor het eind-examen van haar middelbare school zakt ze. 'Toen moest ik op de blaren zitten.' Het zet haar aan het denken, ze herpakt zich en behaalt alsnog het diploma.

Beroemd worden

Rikkie is achttien, als ze besluit het ouderlijk huis te verlaten. Ze heeft er geen moment spijt van gekregen. De wereld ligt voor haar open. Ze weet dan al wat ze wil. 'Beroemd worden', lacht ze. Via

Neem iemand in vertrouwen

Amsterdam komt ze terecht in Breda waar ze tot op de dag van vandaag woont. 'Het was vooral een tijd van feesten en uitgaan. Ik haalde alles in wat ik in Den Helder had gemist.' Overdag doet ze een marketingopleiding en modellenwerk. Ze heeft inmiddels haar hart verpand aan de zuidelijke stad. De modellenwereld kent al snel geen geheimen meer voor Rikkie. Waar ze ook komt, ze stáát er. Het heeft haar zelfverzekerder gemaakt. 'Alle kattenkwaad die ik op de middelbare school heb uitgehaald, kwam mede voort uit onzekerheid over wie ik was. Ik vergeleek me altijd met anderen. Dat moet je nooit doen, besef ik nu. Durf voor jezelf te kiezen. En: neem iemand in vertrouwen. Praten is voor mij de sleutel geweest om uit te vinden hoe ik in elkaar zit. Dat kan ik iedereen aanraden.'

Allergrootste passie

De eerste Pride die Rikkie meemaakte, noemt ze een openbaring. In 2024 vaart ze in Amsterdam mee tijdens de Canal Parade. 'Het was één groot feest. Zo betoverend. Al die mensen langs de kant, het voelde als... nee het wás een cadeautje.' Pride vindt ze belangrijk. 'We vieren de vrijheid, maar laten ook zien en horen dat we er zijn.' Rikkie's allergrootste passie is dansen, zingen en acteren. 'Het liefste zou ik die disciplines willen combineren in een carrière binnen de musicalwereld', zegt ze stralend. Ook dat gaat Rikkie vast lukken!

Als kind was ik lekker dramatisch en hield ik al ontzettend van de spotlights

Han Bosman (61)

Lesbisch vanuit de zandbak

Ze is hét gezicht van het driemaandelijke Regenboog Danspaleis in de Oranjekerk. Met veel inzet en humor staat Han Bosman als DJ met plaatjes en praatjes aan het roer van de dansmiddagen. Voor haar is geen editie hetzelfde. Ze wordt geïnspireerd door allerlei muziekstijlen. Van disco, jazz, funk, rock-and-roll tot soul. 'Ik word heel gelukkig van het draaien van muziek.'

Op mijn zevende werd ik hopeloos verliefd op de juf

Danspaleis

Han vertelt bevlogen over haar jeugd, haar werk en vooral over haar liefde en carrière als platen-draaier. Ze is van vele markten thuis: ook als stemactrice, radiopresentatrice en dagvoorzitter. We spreken elkaar uitgebreid voor de aftrap van de vijfde editie van het Regenboog Danspaleis in de Oranjekerk. Iedereen is druk bezig zich voor te bereiden. Han kijkt het lachend aan. Het Regenboog Danspaleis draait op vrijwilligers. Inmiddels staat het goed op de kaart en is het een begrip in Amsterdam geworden. Het danspubliek in Zuid vindt ze 'top'.

Prachtig concept

Han is ruim een jaar betrokken bij het Danspaleis. 'Mijn kennismaking begon toen ik ergens een aankondiging zag. Ik ben samen met mijn vrouw Anne een kijkje gaan nemen. Sindsdien ben ik verkocht. Ik vind het een prachtig concept. Het brengt zoveel plezier en vreugde bij mensen. Ik vind het fantastisch dat ik daar deel van mag uitmaken en er letterlijk mijn eigen draai aan kan geven. Bij het Regenboog Danspaleis ben ik geen DJ maar platendraaier: een praatje met een plaatje. Overigens behoren alle *crewleden* van de regenboogversie tot de doelgroep.' Langzaam loopt de dansvloer vol.

Muziek is mijn lust en mijn leven

“Ik zou wel eens willen weten”

Het Danspaleis past goed bij Han's passie voor muziek en haar werkzaamheden als DJ. Muziek is haar met de paplepel ingegoten. 'Mijn moeder wist alles van muziek.' Lachend: 'Ik zat nog in de buik toen mijn moeder danste op muziek van de Beatles.' Op haar zevende hoorde ze het liedje van Jules de Corte "Ik zou wel eens willen weten". De

elpee met dit nummer wordt haar favoriet. Muziek zal haar nooit meer loslaten, vertelt ze. 'Ik luisterde vaak naar de radio. Mijn inspiratiebronnen? Dat waren Tineke de Nooij en Meta de Vries.' Als kind zat ze onder het dressoirtafeltje waarop de radio stond, te luisteren. 'Ik was eraan verknocht.' Toen ontstond de wens later bij de radio te gaan werken. Dat ze nog eens met haar idool Tineke de Nooij zou samenwerken in een radio-programma kon ze toen niet bevroeden. Han kijkt er met vertedering en ook trots op terug.

Tomboy

Ze wordt geboren in Antwerpen waar haar vader een boekhandel heeft. Het gezin telt vier kinderen. Han heeft drie zussen en een jonger broertje. Haar ouders zijn nogal *outstanding* en wars van conventies. Op haar tiende verhuist het gezin naar het Twentse Borne waar ze haar puberteit doorbrengt. 'Ik was een echte *tomboy* en hield van stoere, zogenaamd niet-meisjesachtige dingen. Sleutelen aan fietsen, ravotten en hutten bouwen. Ik was een echt buitenkind. En nee, ik had absoluut geen zitvlees.' Al op jonge leeftijd ontdekt Han dat ze "anders" is. 'Op mijn zevende werd ik hopeloos verliefd op de juf. Zo erg zelfs dat ik buikpijn had als ik naar school moest. Kort gezegd: ik ben lesbisch vanuit de zandbak.' Ze neemt haar moeder in vertrouwen en die vindt haar verliefdheid niet raar. Pas in de vierde klas van de HAVO komt ze openlijk uit voor haar homoseksualiteit. Met een paar andere lesbische meisjes vormt ze de activistische groep "Het Is Fijn Om Een Pot Te Zijn". Ze kan een schaterlach niet onderdrukken. 'Het was zó stoer', roept ze uit.

Lokale beroemdheid

Van het geld dat ze verdient met haar krantenwijk, koopt Han een *pick-up*. De eerste single staat op haar netvlies gegrift. 'Die was van de toen heel populaire Jimmy Osmond. Ik was er gek op.' Een grote verzameling platen volgt. Thuis zit ze vaak op haar meisjeskamer te oefenen met DJ'en. Ze is pas vijftien als ze in een discotheek als DJ platen mag draaien. Al snel is ze *one of the guys*. Han

wordt zelfs een lokale beroemdheid. Nadat haar moeder drie jaar geleden overleed, kon Han een half jaar geen platen draaien. Verdriet vroeg al haar aandacht.

Droom

Nadat ze de middelbare school heeft afgerond, besluit Han haar droom te volgen. Ze wil graag naar het conservatorium, maar kiest toch voor de opleiding Drama en Regie aan de Utrechtse Hogeschool. Ze verhuist naar de Domstad waar ze in een paradijs belandt. 'Opeens was homoseksualiteit geen probleem meer. Het barstte op de opleiding van de homo's.' Ze geniet met volle teugen van haar pas ontdekte vrijheid. Creativiteit vormt de rode draad in Han's leven. Het draaien van muziek blijft een belangrijk element. 'Samen met anderen heb ik de Utrechtse discotheek Navritalova opgezet.'

Muziek is een universele beleving

Dertig jaar lang werkt Han in de theaterwereld. Uit haar cv blijkt dat ze ook een aantal jaren als manager entertainment op diverse locaties van *Centre Parcs* heeft gewerkt. En ze was korte tijd actrice bij *Circus Custers*. Over die jaren: 'Ik heb nu niets meer met theater. Dat hoofdstuk is afgesloten. Laat mij maar platen draaien. Dat is nu mijn lust en mijn leven.' Drie dagen per week werkt ze voor het Danspaleis. 'Het is heerlijk om te doen'. Muziek is een universele beleving, legt ze uit. 'Iets

vonk sloeg meteen over, zo'n wow-moment.' Inmiddels is ze elf jaar met haar vrouw samen. 'Na anderhalf jaar vroeg ze mij ten huwelijk'. Ze leiden allebei een druk bestaan: Han als DJ en Anne (van Veen) als actrice, schrijfster en kleinkunstenaar. 'Je kunt haar *performance* met niets vergelijken', zegt Han trots. Dat ze twintig jaar in leeftijd verschillen is voor hen nooit een *issue* geweest. 'Samen hebben we veel raakvlakken. We zijn supergelukkig. Dat je gay bent is één ding, maar als je ook nog eens een leeftijdsverschil van twintig jaar hebt, is dat voor mensen soms een stap te ver.' Vervolgt: 'Heel vreemd...' Dat de liefde goed zit bewijst het feit dat Anne voor Han naar Utrecht is verhuisd. Ze zijn gek op elkaar.

Feestje

De laatste plaat legt ze op haar draaitafel. Het is een nummer van *Aretha Franklin* met de titel *Respect*. De zaal loopt langzaam leeg. Voldaan kijkt Han rond. 'Het was weer een feestje, mensen hebben volop genoten.' Dan onthult ze: 'Het raakte me diep toen een vrouw me toevertrouwde dat ze na twintig jaar weer had gedanst. Nou, dat is precies waar ik het voor doe. Ik kijk alweer uit naar het volgende Regenboog Danspaleis.' Ik kan alleen maar beamen dat het altijd feest is, als je bij het Regenboog Danspaleis bent. Muziek, passie en geluk staan in hoofdletters geschreven. Han: 'Ik wil met mijn muziek mensen gelukkig maken. Mijn droom is vanmiddag weer in vervulling gegaan.'

Leef vanuit je hart, dan weet je zeker dat het klopt

raakt je en dan kom je vanzelf in beweging.' Ze onthult dat ze een hekel heeft aan de grijsgedraaide *gay anthems* als "It's raining men" en "YMCA". 'Ik draai liever nummers van Frida Boccaro en Dalida.' Met het platen draaien zet ze mensen letterlijk in beweging. 'Mijn uitgangspunt in het leven is kort samen te vatten als: leef vanuit je hart, dan weet je zeker dat het klopt.'

Liefde van haar leven

Han is vijftig als ze de liefde van haar leven ontmoet. 'Het was liefde op het eerste gezicht. De

Bij ons stroomt blauw bloed door de aderen

Met uitzicht op het chique Gelderlandplein in Buitenveldert wonen collega-stewards en partners **Frans Robbers en Ludger Ypma (beiden 63)** in een fraai appartement. Een jaar nadat ze elkaar ontmoet hebben, gaat het paar al samenwonen. Ze zijn hier 35 jaar geleden terecht gekomen en willen er nooit meer weg. In die drie decennia zijn ze bekende gezichten in de buurt geworden. 'Voor we het plein over zijn, zijn we twee uur verder.'

Frans Robbers & Ludger Ypma

Donkere kant

Frans: 'Ik ben geboren en getogen in de Rivierenbuurt. Elke dag fietste ik naar school in Buitenveldert. Dat was toen een heel rustige buurt die net was gebouwd.' In zijn pubertijd merkt Frans dat hij "anders" is en jongens wel heel interessant vindt. Bij toeval ontdekt hij de donkere kant van Amsterdam. Als scholier loopt hij sindsdien vaak naar de Utrechtsestraat, destijds een "poel van verderf" waar homo's elkaar ontmoeten. Frans vindt het reuze interessant en opwindend. Dat deel van de stad werkt als een magneet. Hij leert vanaf zijn jeugd het homoleven goed kennen. Als Frans even tijd heeft, gaat hij op jacht. 'Ik was echt van God los. Toen ik mijn moeder vertelde dat ik op jongens viel, was ze niet blij. Nee, eerder teleurgesteld.'

De ouders van Frans scheiden halverwege de jaren zeventig. Zijn vader leert een andere vrouw kennen en niet veel later hertrouwt hij met haar. Daarna krijgt Frans twee halfbroers en een halfzus. 'Dat was best een heftige tijd voor me. Later blijkt één van de halfbroers homo te zijn en de halfzus lesbisch. Ze schelen meer dan een kwart eeuw met mij, maar we zijn elkaars beste vrienden.'

Het was geen liefde op het eerste gezicht

Onafscheidelijk

Ludger wordt geboren in Nijverdal en groeit er als tweede zoon op. 'Ik heb een heerlijke jeugd gehad. Ik was een stille jongen die geen zin had om met anderen buiten te spelen. Ik kon mezelf goed vermaken.' Na zijn middelbare school volgt Ludger de opleiding tot verpleegkundige. 'Pas na tien jaar in een Almelo's ziekenhuis gewerkt te hebben, ging ik naar Amsterdam.' Ludger slikt. Hij kende heg noch steg in de hoofdstad, maar leerde de stad al snel kennen. 'Te goed, hè Frans?' Frans kan zijn lachen niet onderdrukken. Ze ontmoeten elkaar op zeventwintigjarige leeftijd in de destijds populaire gay kroeg April. Het zijn de jaren tachtig waarin het homo-uitgaansleven floreert. Ze praten wat en komen erachter dat ze beiden als steward

Ik was echt van god los

werken bij de KLM. Ludger: 'Het was een leuke kennismaking maar niet meer dan dat. Het was geen liefde op het eerste gezicht.' Integendeel, onthult Ludger lachend: 'Ik vond hem wel een *attitude* hebben. Hij had praatjes voor tien.' Frans: 'Maar van onze ontmoeting hebben we nooit spijt gehad. Toen we samen op een vlucht naar Nairobi waren ingedeeld, sloeg de vonk over.' Samen vliegen zonder aanvraag is trouwens een toeval, omdat de KLM-*cabin crew* ruim 10.000 personeelsleden telt.

Match made in heaven

Na hun gezamenlijke vlucht naar Afrika leren ze elkaar beter kennen en vallen alsnog als een blok voor elkaar. Ze worden al snel onafscheidelijk en noemen het een *match made in heaven*. 'We bleken meer gemeen te hebben dan onze gezamenlijke werkgever en ons geboortjaar,' zeggen Frans en Ludger betekenisvol. Dat ze gaan samenwonen in Buitenveldert is niet verwonderlijk. Ten eerste ligt het vlakbij Schiphol en ten tweede zijn de huizen begin jaren negentig nog betaalbaar. Bovendien is de omgeving voor Frans geen onbekend terrein, want hij ging er naar school. Saai? 'Nee, integendeel. We wonen er nog steeds met veel plezier.' Niet alleen de ligging maar ook de grootte van hun appartement is een factor van betekenis. Tien jaar geleden besluiten ze de naastgelegen woning er bij te trekken, zodat ze over een dubbel appartement beschikken. Het is strak en modern ingericht. Frans heeft een aparte kamer vol met modelspoorbanen en rijdende *Märklin* - speelgoedtreintjes. Vol trots laat hij zijn "speelruimte" zien. 'Die liefde heb ik van jongs af aan gehad. Ik was een enorm beweeglijk kind dat geen minuut stil kon zitten.'

Luid applaus

Frans: 'Blauw bloed? Dat is een *understatement*. Ik ben trots op de KLM. We weten niet wat we anders zouden moeten doen. Vaak vliegen Ludger en Frans samen op intercontinentale en Europese bestemmingen. Ze zitten vol met anekdotes. Ludger: 'Begin jaren 90 vlogen we naar verschillende

steden in Zuid Amerika. We begonnen onze werkdag in Rio de Janeiro. De grote Boeing 747, toentertijd de trots van de vloot, kwam uit Amsterdam en volgens het vluchtschema vlogen wij onze passagiers via Buenos Aires naar Santiago de Chile. Voordat wij het Andesgebergte bereikten, werd ons verteld dat er hevige mist hing boven Santiago en dat wij daar niet mochten landen. Ons vliegtuig week uit naar de militaire luchthaven Mendoza om beter weer af te wachten. Dat ging ruim vier uur duren en onze 200 passagiers begonnen honger te krijgen terwijl er nergens iets van bevoorrading beschikbaar was. Als noodoplossing hebben we alle gebruikte - dus "aan-gegeten"- *catering trolleys* weer tevoorschijn gehaald op zoek naar onaangeroerd voedsel. Verpakte stukjes kaas werden op broodjes en crackers gesmeerd en het restant *Royal Class*-soep hebben wij drie keer aangelengd met water om toch maar iets te presenteren aan onze hongerige gasten. Eindeloos vertraagd en doodmoe kwamen passagiers en bemanning aan in Santiago. Een luid applaus en warm afscheid was onze welverdiende beloning.'

Museum van Loon

Als Frans en Ludger over de jaren tachtig en negentig spreken, komen de herinneringen boven. Dat waren mooie tijden, zeggen ze in koor. Het homo-uitgaansleven kende geen geheimen voor hen. 'Weet je nog dat het op het terras van April bomvol was op zondagmiddag?', vraagt Ludger. Frans kijkt berustend en zegt dan: 'Zeker. Het was

zien en gezien worden. Wat zijn we daar dronken geworden... Toen had je nog geen internet maar ontmoette je elkaar in het café.' Het lijkt iets van vervlogen tijden, maar het is pas dertig jaar geleden. Namen van kroegen als Chez Manfred, Havana, ARC, Traffic en Soho wisselen elkaar in rap tempo af. 'Het leven was elke dag één groot feest En je kon nog parkeren voor de deur,' klinkt Frans melancholiek. 'En 24 uur lang uitgaan!' Het homo-uitgaansleven is onmiskenbaar veranderd, constateren beiden. Waar dat aan ligt? Frans: 'Ik denk dat daten via internet een rol speelt. Bovendien gaan mensen steeds later in de avond uit en is het aanbod van kroegen beperkter.' Medio 2014 trouwen ze precies 25 jaar nadat ze elkaar ontmoetten. Samen met familie, vrienden en collega's organiseren ze een bijzonder feest in het historische stadspaleis Museum van Loon. 'Onze trouwdag vergeten we nooit.'

Nog steeds verliefd

Na ons interview besluiten we een rondje Gelderlandplein te doen. Opvallend is hoe vaak de twee herkend en aangesproken worden. 'As we niet vliegen, zijn we hier vaak te vinden'. Vliegen doen ze het liefst samen. 'Het is alsof elke keer als we in een toestel stappen, een andere wereld zich voor ons opent.' Regelmatig drinken ze nog een drankje in de stad. Verzuchtend: 'Maar zoals toen wordt het uitgaansleven nooit meer.' Ludger en Frans zijn nog steeds verliefd op elkaar. Oude liefde roest niet, blijkt. Wat is hun levensmotto? 'Je mag je optimisme nooit verliezen.'

Je mag je optimisme nooit verliezen

Wim Hogenkamp

De mallemolen van zijn leven

Op maandag 6 februari 1989 brengen de landelijke kranten het nieuws prominent op de voorpagina: “Bekende cabaretier vermoord in eigen woning” en “Groot talent komt op lugubere wijze om het leven”. De showbizz-wereld is geschokt. Wat is er gebeurd op zondag 5 februari in de woning van Wim Hogenkamp in de chique Nicolaas Maesstraat in Amsterdam-Zuid? Was zijn leven net zo’n mallemolen als in de tekst van het bekendste door hem geschreven liedje? En waarom is de moord nooit opgelost?

Angstig voorgevoel

Het is een gure zondagmiddag als rechercheurs van de Dienst Ernstige Delicten van de Amsterdamse politie het huis van Wim Hogenkamp binnentreden. Zijn moeder belde hem zoals gewoonlijk vroeg in de ochtend. Ze krijgt hem niet te pakken en besluit daarom even langs te gaan. Ze belt aan, maar krijgt geen reactie. Met een reservesleutel opent ze rond één uur de voordeur. Een angstig voorgevoel bekruipt haar. Ze loopt naar binnen en krijgt de schrik van haar leven. Vanuit haar ooghoeken ziet ze haar zoon dood in een stoel zitten. Tegelijkertijd ziet ze op het aanrecht een vuile vaat die ze besluit meteen af te

wassen. Pas daarna alarmeert ze de huisarts en belt ze de politie. Deze arriveert een paar minuten later. De plaats delict wordt bevroren. Wim’s moeder moet dan opeens hard huilen, omringd door de tientallen nijlpaardjes die Wim tijdens zijn leven heeft verzameld. De huisarts van Wim constateert dat Wim drie kogelgaten in zijn hoofd heeft. Forensische rechercheurs gaan snel en efficiënt te werk. Het valt hun direct op dat de kogels van dichtbij moeten zijn afgevuurd.

Doodvonnis

De moord haalt die avond zelfs het NOS Journaal. Twintig rechercheurs worden op de zaak gezet.

Minutieus brengen zij het leven van Wim in beeld. Het levert schokkende resultaten op. Al snel blijkt dat Wim een onbekende kant had en ernstig ziek was. Wim’s moeder reageert geschokt op de onthullingen. Voor familie en vrienden breekt een zware tijd aan. Een aantal jaren eerder hebben artsen ontdekt dat Wim aids heeft. In die tijd betekende dat een doodvonnis. Sindsdien hield het Wim dag in dag uit bezig. Aan een vriend vertelde hij hoe hij zijn naderende dood wilde regisseren: ‘Ik stel me voor een jaar of vijftig te worden en dan, als ik alles gedaan heb..., met een kleine sportauto ergens bij Monaco..., Ave Maria op volle sterkte in mijn oordopje..., een rukje naar rechts en dan zo de diepte in.’

Politiefotograaf

Een week na zijn overlijden wordt afscheid van Wim genomen in crematorium Westgaarde. Familie en talloze vrienden zijn aanwezig. Wim’s moeder ziet er kwetsbaar uit. Voor haar is het de meest emotionele dag van haar leven. Alle bezoekers worden door een politiefotograaf op beeld vastgelegd. Hij doet zijn werk geroutineerd. Maar onderzoek naar beelden van de honderden aanwezigen leidt niet naar een oplossing. Onder meer collega’s uit het vak als Gerrie van der Klei, Liesbeth List, John de Mol en (de onlangs overleden) Jacques d’Ancona geven acte de présence. Roddeljournalist Henk van der Meijden maakt overuren.

Diverse scenario’s

Inmiddels draait het politie-onderzoek op volle toeren. Diverse scenario’s worden tegen het licht gehouden. Op het hoofdbureau schetst een rechercheur een tijdslijn en de verschillende theorieën: roofmoord, een in scène gezette zelfmoord, een wraakactie van een vriendje aan wie hij niets over zijn aidsbesmetting had verteld of een mislukte drugsdeal. Uiteindelijk blijven

De Mallemolen

(gezongen door Heddy Lester, Songfestival 1977, tekst: Wim Hogenkamp)

In de mallemolen van het leven
Draai je allemaal je eigen rondje mee
De molen draait ook zonder jou
Je paard blijft nooit lang leeg

Wim Hogenkamp

twee opties over. Volgens intimi is de optie dat Wim zijn eigen dood in scène heeft gezet door een vriend in te schakelen om hem door het hoofd te schieten, het meest aannemelijk. Het scenario van wraakneming wordt minder geloofwaardig gevonden. Een maand na de moord op Wim besteedt het programma *Opsporing Verzocht* aandacht aan de zaak. Maar tips leveren niets op. Enkele maanden later loopt het politie-onderzoek vast en gaat de moord de geschiedenis in als *cold case*.

De schoenen van Wim Sonneveld

Aan het einde van zijn leven zat Wim dagdromend thuis te denken aan het winnen van de Edison, de Louis Davidsprijs en zijn optreden op het Songfestival in Knokke waar hij in badjas en blote voeten op het podium stond. Hij veroorzaakte daarmee bijna een schandaal. ‘Wim hoopte in de schoenen van Wim Sonneveld te treden’, zegt Jacques Klöters (cabaretier, publicist, goede vriend en bijna buurman). Ondanks zijn vele optredens, bevlogen persoonlijkheid en veelzijdigheid lukte het Wim niet door te breken. Hij maakte het nét niet als artiest. Wanneer hij in 1977 het songfestivalliedje *De mallemolen* voor zangeres Heddy Lester schrijft, staat hij even in de schijnwerpers. Die doven echter snel.

One-night stands

Wim is op zestienjarige leeftijd uit de kast gekomen. Het zijn de wilde jaren zeventig en tachtig waarin hij zijn weg door donker Amsterdam

vindt. Hij heeft *one night stands* bij de vleet. Maar een lange relatie durft hij niet aan. Wim is verknocht aan de April waar hij gefascineerd raakt door een lange, mooie blonde jongen die altijd aan de bar hangt. Het loopt op niets uit. Later is hij ook elders vaak te vinden in de *Rue de Vaseline* (Reguliersdwarstraat) en de macabere Paardenstraat, doorgesnoven met cocaïne en beneveld door drank. Die combinatie, samen met zijn voorkeur voor gevaarlijke seks, levert hem een aidsbesmetting op. Het leven kent voor Wim geen grenzen. De geur van seks zit in zijn vezels en de diagnose aids weerhoudt hem er niet van in zijn leven de uitersten op te zoeken. In februari 1989 gaat het slecht met hem. Als gevolg van de aids is hij bijna blind. Het einde nadert snel, voelt hij. Wim is nog maar een schim van de sterke man die hij ooit was. Thuis loopt hij in kamerjas met een infuus door de kamer. Het is tragisch hem zo te zien aftakelen, zeggen vrienden. Maar hij houdt zich sterk en klaagt niet.

Roofmoord of een in scène gezette zelfmoord?

Perfekte moord

Bijna dertig jaar na de moord besluit de Regionale Recherche opnieuw aandacht aan de zaak te besteden. De heropening leidt niet tot een doorbraak. De dader loopt nog steeds vrij rond. 'Onverkwikkelijk', zeggen sommige van zijn vrienden. Maar anderen denken dat Wim zelf iemand de opdracht heeft gegeven hem om het leven te brengen. Nog één keer in de publiciteit komen en een laatste kans om te laten zien dat hij er toe deed... Dat zou bij zijn karakter horen. Of de zaak ooit zal worden opgelost? De kans daarop is klein. Zou de perfecte moord dan toch bestaan?

Bronnen:

- De roze moorden (2012-Paul Hofman)
- Interview met Cees Walraven (2024-Bamber Delver)

Wim hoopte in de schoenen van Wim Sonneveld te treden

Cees Walraven (77), vriend, oud-ondernemer en zanger:

'Ik ontmoette Wim in de jaren zeventig. Ik had een kledingzaak en verkocht vooral kleding aan artiesten. Wim kwam voor het eerst bij me langs omdat hij een smokingjasje zocht voor een optreden voor koningin Juliana, toen zij afstand deed van de troon. Wim zat barstensvol talent. Hij was oorspronkelijk reclamemaker. Hij kon met zijn handen maken wat hij bedacht. Hij ontwierp de prachtigste uitnodigingen voor zijn feestjes. Toen hij eenmaal artiest was geworden, maakte hij zijn eigen liedjes en schreef hij ook teksten voor anderen. We raakten bevriend en soms ging ik mee naar zijn optredens. Ook gingen we samen uit naar bars zoals de Wells Fargo. in de Utrechtsestraat gingen we vaak eten bij Sluizer, dat was echt onze plek.'

Anekdote

'Wim hield enorm van aandacht en was, zoals veel artiesten, een opportunist. Als hij ergens binnenkwam, moest iedereen hem zien en herkennen. Een grappige anekdote is dat, als we in restaurant Sluizer kwamen en er werd gevraagd of we gereserveerd hadden, hij er een hele act van maakte. Dan zei hij tegen het personeel: "Ik huil zo!" Meer gebeurde er niet maar daarmee trok hij wél alle aandacht naar zich toe. Ik voelde me dan opgelaten, maar ja, dat was nou eenmaal zijn act tijdens het uitgaan. Hij zou nu net zo oud zijn als ik. Ik wil hem herinneren om zijn vriendschap en talent. Ik stel me voor dat hij samen met Liesbeth en Heddy in de hemel aan het zingen is.'

Wees intolerant tegen intolerantie

 glossy Zuid

is een gezamenlijke uitgave van:
SOOZ, Combiwel en de Gemeente Amsterdam

sociaal
ondernemend
opbouwwerk
zuid

 Combiwel
buurtwerk

 **Gemeente
Amsterdam**